

Викторія Полищук, магістр
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

НАРУШЕНИЕ ПСИХИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ ВРЕМЕННОЙ ДИНАМИКИ У ВЫНУЖДЕННЫХ ПЕРЕСЕЛЕНЦЕВ ИЗ ЗОНЫ АТО

В статье проанализировано понятие "вынужденное переселение" и основные психологические проблемы, с которыми сталкивается эта категория людей; исследовано психическое состояние ВПЛ, которые содержатся на государственном удержании и которые живут за счет личных средств; исследовано влияние на психическое здоровье ВПЛ следующих факторов: возраст, наличие/отсутствие работы, семейное положение, аренда жилища/проживание в государственном санатории, адаптивность, уровень самооценки и уровень личностных притязаний.

Ключевые слова: внутренне перемещенная личность, ПТСР, адаптивность, самооценка, личностные притязания, психопатологическая симптоматика

Polyschuk Victoria, master
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

DEVIATIONS OF MENTAL STATUS OF COMPULSORY SETTLERS FROM ATO AREA IN DEPENDENCE ON TEMPORAL DYNAMICS

In the article under consideration was analyzed the notion of "compulsory settling" and main mental problems people of this category face; was investigated mental state of compulsory settlers who live on the dole and on their own money; was investigated the influence on the mental health of compulsory settlers of the next factors: age, employment/unemployment, marital status, renting of the apartment/ living in the state Sanatorium, adaptability, level of self-esteem and level of personal aims.

Keywords: internal settler, post traumatic stress disorder, adaptability, self-esteem, personal aims, psychopathology challenges.

УДК 32.019.51

Антоніна Рудська, канд. психол. наук, асист.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

УЧАСТЬ ЖІНОК У СУСПІЛЬНОМУ ТА ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПЕРЕШКОДИ

У статті розглядається актуальність вдосконалення релізації гендерної політики в Україні. Проаналізовано механізми залучення жінок обіймати керівні посади. На прикладі Фінляндії показано, як участь жінок у суспільному житті забезпечується законодавчим шляхом.

Ключові слова: гендер, гендерні квоти, жінки.

На сьогодні для України постає питання участі жінок в політичному та громадському житті. Гендерні перетворення в Україні збіглися з загальними процесами реформування, перебудови, оновлення всієї системи її політичного, економічного та соціального життя. Перетворення в країні відбувається на основі якісно нової моделі, яка суттєво впливає на гендерні процеси. Нова конфігурація соціальних відносин і системи соціальних інститутів зумовлює нові форми політичного та громадського способу самовираження статей і їх взаємовідносин. Процес адаптації статей до нових соціально-політичних відносин тісно пов'язаний із соціально-політичним оновленням суспільства загалом.

Україна не може розвиватися відокремлено від світового розвитку та світової політичної та гендерної думки. Через те, що останнім часом на Україні все більше жінок почали йти в політику та громадську діяльність, з'являється потреба в політиці створення суспільства гендерної рівності. Політика досягнення гендерної рівності вимагає змін усталеного соціального порядку, взаємин чоловіків і жінок задля того, щоб забезпечити рівну оцінку різних соціальних ролей, щоб запровадити рівне партнерство в процесах прийняття суспільно важливих рішень і побудови справедливого та паритетно організованого суспільства. Тому, враховуючи сучасність України, на нашу думку, важливим постає вивчення діяльності жінок у політичному та громадському житті. Відповідь на це питання може допомогти краще зрозуміти як розвивати гендерну рівність, збільшувати присутність жінок на керівних посадах та вирішувати проблеми супротиву електорату, який зазвичай винакає при введенні іновачій.

Жінки та дівчата становлять більше половини населення світу. Зважаючи на це необхідні правові та законодавчі зміни для забезпечення прав жінок. Адже існують значні гендерні відмінності в економічній та політичній сферах. Насильство по відношенню до жінок є болю-

чим питанням для всіх країн. У всьому світі 35 % жінок зазнають фізичного або сексуального насилля [14].

Гендерна рівність має бути врегульована на законодавчому рівні та розвиватися через активні заходи (наприклад – гендерні квоти), щоб зменшити дискримінаційний вплив за ознакою статі.

Врахування гендерної проблематики як основної глобальної політичної стратегії сприяння гендерної рівності розглядалося в матеріалах Четвертої всесвітньої конференції зі становища жінок (Пекін, 1995 р.), Двадцять третьої Спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН (Нью-Йорк, 2000) та ін. Врахування гендерної проблематики необхідне для забезпечення прав людини і соціальної справедливості.

На визначення перспектив розвитку, зокрема й гендерного, було звернено увагу на Всесвітньому саміті ООН з нагоди нового третього тисячоліття (вересень 2000 р.) і було прийнято Пакт Розвитку Тисячоліття. Кожна країна, яка підписала цей документ взяла на себе зобов'язання. Питання гендерної рівності у Програмі розвитку ООН визначається як третє, а у документі, яке підписала Україна як шосте.

Для регулювання цього напрямку у липні 2010 р. була створена окрема структура Жінки ООН, яка займається питанням гендерної рівності та розширенням прав та можливостей жінок [16].

У вересні 2015 р. в рамках декларації тисячоліття Генеральною Асамблеєю ООН було сформовано 17 основних цілей стійкого розвитку (Sustainable Development Goals (SDGs)), де проблема гендерної рівності посідає п'яте місце. Група Світового Банку розробила гендерну стратегію на 2016–2023 р. Головна ціль цієї стратегії – підтримка влади та приватного сектору щодо питання гендерної нерівності. Адже створення рівних можливостей для всіх людей не залежно від статі, віку, раси чи місця вигідно не тільки для окремої людини, а й для сімей, компаній та суспільства в цілому.

Аналіз міжнародного досвіду розв'язання гендерних проблем засвідчує подібність рис у національних державних механізмах регулювання гендерними процесами. Інтеграція української держави у світове співтовариство вимагає переосмислення місця та ролі жінок у суспільстві, їх рівноправну участь у всіх сферах життєдіяльності, і, зокрема, в політиці та державотворенні.

Статус жінки в суспільстві – інтегральний показник. Він відображає особливості суспільно-політичного устрою держави, її економічного розвитку, методів управління, правових установок, рівня культури і суспільної самосвідомості.

Сьогодні, як ніколи, необхідні чесні, скрупульозні дослідження, неупереджені оцінки, здатні забезпечити практично рівні можливості жінок і чоловіків, перш за все, права особистості на розвиток та самореалізацію в суспільно-корисній діяльності.

У сучасних умовах вже формується система гендерних норм, спрямованих на ліквідацію розриву у становищі жінки та чоловіка, подолання всіх форм дискримінації щодо статей у всіх сферах суспільного життя. З 1970-х років спеціальні закони з рівних прав та можливостей ухвалено в Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії, Франції, Німеччині та інших країнах. У руслі цих процесів намагається рухатись й Україна.

Кожна держава, орієнтована на утвердження себе як демократичної, соціальної та правової розробляє гендерну політику, для забезпечення рівних прав та можливостей. Державна гендерна політика – це діяльність (або бездіяльність у разі навмисного не впровадження такої політики) державних інституцій, спрямована на здійснення та гарантування рівних прав, свобод та можливостей для жінок і чоловіків, утвердження гендерної демократії та формування гендерної культури в суспільстві. Основними елементами державної гендерної політики є:

- політика щодо жінок, забезпечення їм рівного соціального статусу з чоловіками шляхом гарантування можливостей для їх рівноправного розвитку як соціально-демографічної групи;
- політика щодо чоловіків, формування у них гендерної свідомості, культури гендерної поведінки, орієнтації на паритетність відносин з жінкою;
- державно-правове регулювання гендерних відносин;
- сприяння розвитку гендерної демократії та гендерної культури в суспільстві.

Однією з перешкод розвитку політичної участі жінок в органах влади залишається стійкий стереотип, який характерний як для чоловіків, так і для жінок, що політика та державне управління – це сфера чоловічої діяльності. Згідно з даними соціологічних опитувань так вважають майже 70 % громадян України. Хоча, дослідження Національного Демократичного Інституту, проведені у 2015 р., доводять, що "виборці надають перевагу більш рівномірному розподілу виборних посад між жінками та чоловіками" [15]. Не дивлячись на існуючі стереотипи, за останні роки, жінки наполегливо намагаються увійти у велику політику та закріпитися на різних політичних рівнях. На перших українських виборах депутатів до Верховної Ради було обрано лише 11 жінок. Але з року в рік участь жінок в політичному, громадському житті України постійно зростає. Сучасний парламент гендерно розбалансований. Це дозволяє зробити висновок, що у своїй діяльності керівництво буде мало перейматися гендерними проблемами країни, ухваленням гендерного законодавства.

Першою жінкою-президентом у світовій історії стала в 1974 р. аргентинка Марія Есгела Мартінес де Перон,

більше відома як Ізабель Перон. Першою жінкою, що очолила кабінет міністрів в 1969 р. і при цьому не мала родичів чоловічої статі, котрі б володіли великою політичною владою, стала уродженка Києва, громадянка держави Ізраїль Голда Мейєр. Якщо ж говорити про жінку-політика, котра вперше зайняла пост прем'єр-міністра в результаті перемоги на виборах, то це Маргарет Тетчер, яка очолювала уряд Великої Британії у 1979–1990 рр.

Поява на політичній арені України жінки-лідера сталася 14 квітня 1998 р., коли парламент України обрав Ніну Карпачову Уповноваженим Верховної Ради з прав людини. Перша жінка-міністр в Україні Сюзанна Станік, була призначена на цю посаду у вересні 1996 р. при створенні Міністерства у справах сім'ї та молоді. Президентські вибори 1999 р. продемонстрували участь жінки-претендента на посаду президента України – Наталії Вітренко. Згідно до указу Президента України від 15 грудня 1999 р. "Про склад Кабінету Міністрів України" до нового складу увійшли дві жінки. Віце-прем'єр-міністром стала Юлія Тимошенко.

На нинішньому етапі розвитку нашого суспільства спостерігаємо політизацію жіночої свідомості. Участь жінок у політичному житті виявляється в їхній електоральній поведінці, представництві у різних політичних партіях та фракціях Верховної Ради України. Зростає громадська активність жінок, про що свідчить збільшення чисельності жіночих громадських організацій. Сьогодні в Україні діє більше 30 всеукраїнських жіночих організацій, 5 жіночих партій. В областях та районах створено більше тисячі жіночих об'єднань.

Але, не зважаючи на те, що активність жінок в політичному та громадянському житті України зростає, їх роль та участь у законодавчому процесі ще дуже слабка. Адже невелика кількість жінок в парламенті України не може достатньою мірою професійно впливати на процес вироблення та прийняття законів.

На місцевому рівні ситуація більш оптимістична. Статистичні дані свідчать, що чим нижчий рівень органів місцевого самоврядування, тим вони доступніші для жінок.

Прикладом країни, де питання участі жінок у суспільному житті, в основному, вирішується законодавчим шляхом є Фінляндія. Жіночий рух Фінляндії у другій половині XX ст. вплинув на процес регулювання гендерних відносин на рівні держави. Фінське законодавство впровадило гендерні квоти в 1995 р. Важливу роль у реалізації квот зіграли мережі жінок парламентарів, засновані в 1991 р. (Holli, 2006). У 2000 р. жінкою президентом стала Тар'я Кааріна Галонен, яку у 2006 р. переобрали на другий термін. На даний час, за даними звіту Глобального гендерного розриву (Global Gender Gap, 2015), Фінляндія зайняла 3-тє місце серед 145 країн світу. За показником "Жінки в парламенті" оцінка країни становить 0,71 (9-е місце в світі), в той час як оцінка "Жінки на керівних посадах міністрів" становить 1,00 (1-е місце в світі) [17].

На відміну від цього, Україна зайняла 67-е місце, такі показники, як "Жінки в парламенті" (оцінка 0,14 є 113-им місцем в світі) і "Жінки на керівних посадах міністрів" (оцінка 0,11 є 111-им місцем в світі) показують оцінки, близькі до нуля.

Виходячи з цього, аналізуючи історичний контекст Фінляндії (Holli, 2006), є певні причини, які призвели до високого рівня представництва жінок на керівних посадах. Як зазначає Анна-Марія Холлі, жінки досягли свого рівня за допомогою своїх компетенцій, а не через встановлення гендерних квот (Holli 2006). Тому, важливо зрозуміти які чинники функціонування жінок в органах прийняття рішень можуть забезпечити не тільки їх

представництво, але й впливають на ефективну реалізацію функцій, що покладаються на жінок та допомагають будувати чесний уряд.

На сьогодні існує багато дискусій про впровадження гендерних квот, як механізму регулювання участі жінок в органах прийняття рішень. З одного боку, існує теорія "критичних мас". Стосовно цієї теорії "має будити мінімальне представництво жінок в парламенті, наприклад 30 %, тоді вони зможуть зробити істотні зміни в політиці" (Dahlerup, 2006).

Існує багато способів, щоб досягти високої представленості жінок в парламенті і квоти є одним з найбільш поширених. Але, як зазначає D. Dahlerup: "Квоти не вирішують усіх проблем, пов'язаних з гендером. Розбиваючи бар'єри, що заважають жінкам мати однакову частку політичних позицій, введення гендерних квот може створити нову реальність, яка забезпечить більшу кількість жінок на політичних позиціях" (Dahlerup, 2010). У такому випадку, "критичні акти" можуть змінити ситуацію меншості жінок і привести до ефективних змін (Dahlerup 1988). Відповідно до теорії "критичних актів", представлення жінок на позиціях прийняття рішень, обумовлюється функціонуванням та діяльністю, де "...діяльність для жінок не обмежується конкретними діями в парламенті, але проявляється через розширення тих дефініцій, які є в інтересах жінок" (Celis 2009). Ми можемо припустити, що фактори функціонування жінок, які займають позиції прийняття рішень можуть вплинути на голосування, електоральну поведінку та у подальшому здійснити вплив на представництво жінок в парламенті, позиціях виконавчої влади на місцевому та інших політичних рівнях.

Виходячи з подальших шляхів розвитку України, важливо було б дослідити особливості діяльності та залученості жінок у політичне та громадське життя.

Метою подальшого дослідження має бути комплексний аналіз форм соціальної активності та професійної діяльності жінок, які беруть активну участь у політичному та громадському житті України.

Для реалізації поставленої мети передбачається вирішити такі завдання:

1) Здійснити теоретичний аналіз поглядів на проблему гендерної рівності та ролі жінки в політичному та громадському житті України.

2) Розробити модель діяльності жінки в політичному та громадському житті.

3) Дослідити особливості соціальної активності та професійної діяльності жінок, які беруть активну участь у політичному та громадському житті України.

Таке дослідження дозволить розробити стратегію вдосконалення реалізації гендерної політики в Україні.

Антонина Рудская, канд. психол. наук, ассист.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

УЧАСТИЕ ЖЕНЩИН В ОБЩЕСТВЕННОЙ И ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ: ПЕРСПЕКТИВЫ И ПРЕГРАДЫ

В статье рассматривается актуальность усовершенствования гендерной политики в Украине. Проанализированы механизмы привлечения женщин занимать руководящие должности. На примере Финляндии показано, как участие женщин в общественной жизни обеспечивается на законодательном уровне.

Ключевые слова: гендер, гендерные квоты, женщины.

Antonina Ruds'ka, PhD, assist.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

PARTICIPATION OF WOMEN IN PUBLIC AND POLITICAL LIFE: PERSPECTIVES AND OBSTACLES

The article examines the relevance of the improvement of gender policy in Ukraine. Mechanisms of attracting women to assume leadership positions were analyzed. On the example of Finland shown how women's participation in public life is ensured at the legislative level.

Keywords: gender, gender quotas, women.

Але необхідно зазначити, для того, щоб почали відбуватися зміни у суспільстві, необхідно щоб у жінок відбулося усвідомлення проблем та своєї позиції. Поки не буде усвідомлення, ніякі зміни нав'язані ззовні з інших джерел не приведуть до позитивних результатів.

Для того що б жінки почали усвідомлювати існуючі проблеми і свою позицію необхідно на рівні місцевих громад збирати жінок і обговорювати хвилюючі питання. Жінки повинні самі сформулювати ті проблеми які насправді їх хвилюють. Після цього необхідно зрозуміти, через що виникають такі проблеми і працювати / змінюючи систему.

Список використаних джерел

1. Bandura A. (1977) Social learning theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
2. Bandura A. (2002) Social cognitive theory of mass communication. In J. Bryant & M.B. Oliver (Eds.), *Media Effects: Advances in Theory and Research* (pp. 94–124). New York, NY: Routledge.
3. Dahlerup D. (December 2006). The story of the theory of critical mass. *Politics & Gender* (Cambridge Journals) 2 (4): 511–522.
4. Dahlerup D. (2010) Judging Gender Quotas – Predictions and Results. Dahlerup D. & Freidenvall L., *Policy & Politics*, vol. 38, no. 2, pp. 407–425, 2010.
5. Celis K. (2009). Substantive Representation of Women (and Improving it): What it is and should be About? *Comparative European Politics*, 7(1), pp. 95–113.
6. Giddens A. (1984) *The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity Press.
7. Handbook of Identity Theory and Research Schwartz, Seth J. ed; Luyckx, Koen ed; Vignoles, Vivian L. ed, New York: Springer, 2011.
8. Holli A.M. (2012). Does Gender Have an Effect on the Selection of Experts by Parliamentary Standing Committees? A Critical Test of "Critical Concepts. *Politics & Gender*, 8, pp. 341–366.
9. Holli A.M., Luhtakallio E. and Raevaara E. (2006) 'Quota trouble: talking about gender quotas in Finnish local politics', *International Feminist Journal of Politics*, 8: 169–193.
10. Kanter R.M. (1977). Some Effects of Proportions on Group Life, *American Journal of Sociology*, 82 (5), 965–90.
11. Nicolson P. (2005) *Gender, Power and Organisation*. Taylor & Francis e-Library, 2005.
12. Parsons T., Shils A. (eds) (1976) *Toward a General Theory of Action*, Harvard University Press, Cambridge
13. Tajfel H., & Turner J.C. (1986) The social identity theory of intergroup behaviour. In S. Worchel & W.G. Austin (Eds.), *Psychology of Intergroup Relations* (pp. 7–24). Chicago, IL: Nelson-Hall.
14. World Health Organization (2013), *Global and Regional Estimates of Violence against Women: Prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*, p. 2.
15. НДІ розвінчує міфи про участь жінок у політиці в Україні. Режим доступу: <https://www.ndi.org/ndi-ukraine-gender-research-story-ukrainian>
16. <http://www.unwomen.org/en>
17. <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2015/rankings/>

Надійшла до редколегії 21.03.16